Vastatieto – Tulevaisuuden asiantuntijuutta etsimässä

11.11. 2016 YTT Mikko Jakonen

Sisältö

- Vastatieto –raportin yleisesittely / sisällysluettelo
- Vastatieto-mallin esittely

Sisällysluettelo

I Johdanto

- **1.1 Asiantuntijuus muuttuvassa maailmassa**
- 1.1.1 Modernin asiantuntijuuden uudet haasteet
- 1.1.2 Asiantuntijuuden muutoksen suuntaviivoja
- 1.1.3 Vastatieto-mallin asiantuntijoiden tyypittely
- 1.2 Vastatieto-raportin tavoitteet
- 1.3 Raportin rakenne

II Asiantuntijuuden historiallinen muutos

- **2.1 Antiikin ja keski-ajan asiantuntijuus**
- **2.2 Uuden ajan alun ja valistuksen murrokset asiantuntijuudessa**
- 2.2.1 Luonnontieteellinen vallankumous ja humanismin nousu
- 2.2.2 Valistus: usko tieteen ja asiantuntijuuden vapauttavaan voimaan
- **2.3 Modernin asiantuntijuuden muotoutuminen**
- 2.3.1 Teollinen vallankumous
- 2.3.2 1900-luvun kompleksinen yhteiskunta: riippuvuus asiantuntijoista kasvaa
- 2.3.3 Moderni asiantuntijuus
- 2.3.3.1 Yliopistot ja korkeakoulut modernin asiantuntijuuden perustana
- 2.3.3.2 Välittäjiä ja portinvartijoita
- 2.3.3.3 Harvinaiset ja arvokkaat asiantuntijat
- **2.4 Modernin asiantuntijuuden murros**
- 2.4.1 Ympäristökriisistä riskiyhteiskuntaan
- 2.4.2 Asiantuntijoiden ja tieteen kritiikki
- 2.4.3 Ekskursio: Moderni asiantuntijuus ja ruuantuotanto

III Asiantuntijuus 2000-luvun haasteiden edessä

- **3.1 Vahvistuva vastatieto**
- **3.2 2000-luvun asiantuntijuuden muutoksen elementtejä**
- 3.2.1 Antroposeeni
- 3.2.2 Talouskasvun rajat
- 3.2.3 Tietotekninen vallankumous
- 3.2.4 Tietoyhteiskunta
- 3.2.5 Muuttuva kansalaisyhteiskunta
- 3.2.6 Asiantuntijat uusmedian maailmassa
- **3.3 2000-luvun asiantuntijatyön muutostrendejä**
- 3.3.1 Aikakauden loppu
- 3.3.2 Kehittyvät taidot ja kyvyt
- 3.3.3 Asiantuntijatyön uudet muodot
- 3.3.4 Asiakkaiden kasvava rooli ja asiantuntijatyön mystiikan purkautuminen

III Asiantuntijuus 2000-luvun haasteiden edessä

- **3.4 2000-luvun asiantuntijuuden monet muodot**
- 3.4.1 Commons
- 3.4.2 Vertaisverkostot ja vertaistuotanto
- 3.4.3 Kokemusasiantuntijuus
- 3.4.4 Kollektiivinen asiantuntijuus
- 3.4.5 Asiantuntijuuden tuotteistuminen ja asiantuntijayritykset
- 3.4.6 Koneellinen asiantuntijuus

IV Asiantuntijuus ja politiikka

- 4.1 Monimutkaistuva ja politisoituva asiantuntijuus
- 4.2 Asiantuntijuuden ja tiedon poliittinen ongelma
- 4.3 Tiedon ja totuuden käsitteet nyky-yhteiskunnassa
- 4.4 Asiantuntijoiden ja tiedon poliittiset kysymykset uusmedian aikakaudella
- 4.5 Asiantuntijoiden valta-aseman muutos?
- 4.6 Asiantuntijat politiikan palveluksessa?
- 4.7 Asiantuntijuus 2000-luvun poliittisten haasteiden kentällä

V Vastatieto monipuolisen asiantuntijatiedon tuottamisen menetelmänä

- **5.1 Mitä vastatieto on?**
- 5.2 Vastatiedon asiantuntijamallit
- 5.2.1 Nykyaikainen akateeminen asiantuntijuus
- 5.2.2 Näköalapaikan asiantuntijuus
- 5.2.3 Kokemusasiantuntijuus
- 5.2.4 Näkemysasiantuntijuus
- **5.3 Vastatieto-malli**
- 5.3.1 Vastatieto-mallin rakentaminen
- 5.3.2 Vastatieto-mallin tavoitteet
- 5.3.3 Vastatieto-mallin roolit
- 5.3.4 Vastatieto-prosessin kulku
- 5.4 Vastatieto-mallin käytännön pohdintaa

V Vastatieto monipuolisen asiantuntijatiedon tuottamisen menetelmänä

Mitä vastatieto on?

- Vastatiedon lähtökohtana on ajatus, jonka mukaan kaikki tieto muodostuu prosessissa, jossa tietoja ja näkemyksiä peilataan toisia tietoja, faktoja, tietomuotoja, teorioita ja näkemyksiä vastaan.
- Vastatieto-projektin tarkoituksena ei ole varsinaisesti tuottaa uutta tietoa tieteellisen tutkimuksen mielessä. Pikemminkin vastatieto tarkoittaa tässä yhteydessä tiedon keräämisen, jäsentämisen ja kuulemisen prosessia, jonka pohjalta voidaan muodostaa uusia analyysejä, johtopäätöksiä, näkemyksiä ja visiota.
- Vastatiedon tärkeimpänä tarkoituksena on monipuolistaa asiantuntijatiedon luonnetta ja asiantuntijakuulemisen prosessia.
- Vastatieto pyrkii myös lisäämään asiantuntemukseen liittyvää refleksiivisyyttä eli ymmärrystä siitä mikä on pätevää asiantuntijatietoa ja mikä ei.

Mitä vastatieto on?

- Vastatieto-hankkeen tavoitteena on luoda toisenlainen malli nykyisen parlamentaarisen asiantuntijakuulemisen rinnalle.
- Vastatiedon ajatuksena on peilata erilaisia asiantuntijuuksia, tietämisen ja ymmärtämisen tapoja toisiaan vastaan.
- Vastatiedossa tiedolle elintärkeä vuoropuhelun ja kriittisyyden edellytys on tuotu tiedonrakentumisprosessin ja kuulemistilaisuuden sisään.
- Näin kriittisyydestä pyritään tekemään rakentava ja kehittävä, ei vastakkaisiin positioihin ja pahimmillaan keskusteluyhteyden kadottavaan ristiriitaan johtava prosessi.

Mitä vastatieto on?

- Vastatieto pyrkii tuottamaan kokonaiskuvan käsiteltävästä asiasta, jossa asian monipolvisuus ja -ulotteisuus tulisi mahdollisimman selkeästi esiin.
- Vastatieto ei pyri hävittämään tai häivyttämään tiedon ja asiantuntijuuden normatiivisia ja poliittisia ulottuvuuksia.
- Pikemminkin se pyrkii tunnistamaan ne ja näin ollen keskustelemaan myös poliittisista lähtökohdista ja niihin liittyvistä kysymyksistä ja vaihtoehdoista.

Vastatiedon asiantuntijamallit

- Asiantuntijatyyppejä voidaan pitää ideaalisina malleina, joita ei välttämättä ole löydettävissä sellaisinaan tai jotka todellisuudessa myös limittyvät päällekkäin.
- Rakennettaessa vastatiedon asiantuntijakuulemista on hyvä pyrkiä tuomaan yhteen *erilaisia* asiantuntijatyyppejä.
- Näin asiantuntijakuulemisen kysymyksenasettelijoilla, ohjaajilla ja taustatoimittajilla on mahdollisuudet suunnitella jo etukäteen erilaisia rooleja asiantuntijoille.
- Asiantuntijoiden roolit eivät niinkään liity asiasisältöihin vaan siihen, millaisesta asemasta käsin he tietoaan tuottavat, keräävät, esittävät ja mitä esitetyllä tiedolla tavoitellaan.
- **Nykyaikainen akateeminen asiantuntijuus**
- **Näköalapaikan asiantuntijuus**
- **Kokemusasiantuntijuus**
- **Näkemysasiantuntijuus**

Vastatieto-mallin tavoitteet

- Vastatieto-hankkeen tarkoituksena ei ole tuottaa varsinaisesti uutta tietoa tai tutkimusta poliittisen päätöksenteon tueksi. Vastatiedon perusajatuksena on:

- *Koota analyyttisesti ja tiivistäen yhteen jo olemassa olevaa tieteellistä tutkimusta*.
- *Tuoda yhteen erilaisia akateemisen asiantuntijuuden haaroja tietyn tarkkarajaisen kysymyksen tai teeman ympärille*.
- *Tunnistaa ja koota yhteen erilaisia asiantuntijuuden muotoja*.
- *Tuottaa asiantuntijoiden dokumentoitu vuoropuhelu*.
- *Rakentaa asiantuntijoiden vuoropuhelun pohjalta tulevaisuuden visioita*.

Vastatieto-mallin roolit

- Vastatiedon tuottamisen prosessia voi ajatella eräänlaisena esityksenä tai näytöksenä, jossa eri toimijoilla on erilaiset roolit. Roolien absoluuttinen ja tarkkarajainen noudattaminen ei ole välttämätöntä, mutta on tärkeää, että vastatiedon tuottamisen erilaiset tehtävät tulevat tunnistetuiksi ja täytetyiksi asianmukaisella tavalla. Vastatieto-mallissa tunnistetaan ja käytetään seuraavia tehtäviä:

- *Kysymyksenasettelijat*
- *Ohjausryhmä*
- *Ohjaaja*
- *Taustatoimittaja / kartoittaja*
- *Asiantuntijat*

Vastatieto-prosessin kulku

- 1) Hankkeen idean keksiminen
- 2) Ohjausryhmän asettaminen
- 3) Ohjaajan ja taustatoimittajan valinta
- 4) Kysymyksenasettelu
- 5) Taustatyö ja kartoitus
- 6) Mahdollinen kysymyksenasettelun tarkennus taustatyön pohjalta
- 7) Asiantuntijoiden valinta
- 8) Asiantuntijoiden työskentely
- 8.1) Asiantuntijoiden tapaamiset
- 8.2) Asiantuntijatyön dokumentointi
- 9) Väliraportointi ohjausryhmälle
- 10) Valiokunnan ensimmäinen kuuleminen väliraportin pohjalta (tarvittaessa)
- 11) Asiantuntijoiden ja ohjausryhmän yhteistyö
- 12) Raportointi vaihe 1: Koko asiantuntijaryhmän kuuleminen
- 13) Raportointi vaihe 2: Ohjaajan ja ohjausryhmän kuuleminen
- 14) Raportointi vaihe 3: Loppuraportin luovuttaminen

Kiitos!

- Kommentit ja kysymykset:
- mikko.p.jakonen@jyu.fi